

Kritik av finanspakten (Fördrag om stabilitet, samordning och styrning inom ekonomiska och monetära unionen)

1. Bakgrund

På det informella mötet med Europeiska rådet den 8-9 december 2011 lade Tysklands förbundskansler Angela Merkel och Frankrikes president Nicolas Sarkozy fram ett förslag till en finanspolitisk union för eurons stabilitet som skulle skrivas in i Lissabonfördraget genom en fördragsändring, som kräver enhällighet. Men Storbritanniens premiärminister David Cameron slog vakt om den nationella suveräniteten. ”Storbritannien har tvärvägrat om att överföra makt över enskilda länders budgetar, budgetkontroll och sanktioner till Bryssel, med hänvisning till att det är varje suverän stats exklusiva rättighet att handha sina egna finanser och att EU-kommissionen och EU-domstolen inte borde ha rätt att bedöma eller döma om en regerings beslut om ekonomin.” SvD Näringsliv, digitalt 9/12 -11 Eftersom enhällighet krävs för en fördragsändring enligt folkrätten, borde förslaget ha fallit. Men Merkel och Sarkozy lät sig inte nöja med det, utan beslöt att gå vidare med förslaget som ett mellanstatligt avtal mellan 17 euroländer, men ett som är öppet för andra. Nu blev Europeiska rådets möte ”informellt” och det nya förslaget till avtal, som inte omfattas av alla EU-länder, hamnade utanför unionsrätten, vilket är viktigt att konstatera då finanspakten analyseras närmare. ”- Men euroområdet gav mandat för att fortsätta arbetet och rapportera om finanspolitisk integration till junitoppmötet. Jag hoppas att diskussionen då sker under lugnare förhållanden, sade Europeiska rådets ordförande Herman Van Rompuy, och bekräftade då halvt kvällens vilda twitterflöden och skvaller i korridorerna om att det varit mycket dålig stämning på mötet, framför allt gentemot Storbritanniens ledare David Cameron.” Det var ingen hejd på det hela. ”I tyska media kan man läsa krigsrubriker om att britten blockerar euroräddningen” SvD Näringsliv, digitalt 9/12 -11 ”För att Sverige ska kunna vara med i pakten, vilket statsminister Fredrik Reinfeldt vill, så krävs det att han först får mandat från EU-nämnden.” Det är inte ett absolut krav, eftersom EU-nämnden endast är ett samrådsorgan, vilket visar vilken underordnad roll riksdagen har i EU-systemet, där Sveriges röst kan bestämmas av en företrädare för en minoritetsregering.

Inför samrådsmötet med EU-nämnden den 27 januari 2012 och utkast till finanspakt som medgav närvaro för icke-euroländer på minst ett möte fick statsministern med sig sina fyra allianspartier på sitt ställningstagande för finanspakten.

Socialdemokraterna med Håkan Juholt som ordförande sade nej från början och sade så sent som den 17 januari: ”- Det framförhandlade förslaget skulle innebära en smygväg in i eurosamarbetet. Detta är inte en lösning på Europas problem”. Men knappt två veckor senare, när Håkan Juholt avgått, och på Stefan Löfvens första dag som partiordförande blev det ja, men med flera villkor. ”**Socialdemokraterna** ställer tre tunga villkor:

- Finanspakten får inte medföra att Sverige överlämnar någon beslutanderätt från riksdagen om det finanspolitiska ramverket.
- Sverige måste ha tillträde till euroländernas toppmöten där finanspakten behandlas
- Det måste finnas tydlig respekt för arbetsmarknadens parter i avtalet.

Och allt det ska gälla även om pakten blir en del av EU:s grundlag.”

Socialdemokraterna förhandlade med regeringen om villkoren och dess vice ordförande i EU-nämnden Marie Granlund motiverade partiets uppbackning av regeringens ståndpunkt. ”**Enligt Socialdemokraterna** ändrade man sig när regeringen kapitulerade i riksdagen. -Vi har fått gehör för alla våra krav för medverkan i pakten, säger Marie Granlund.” DN 27/1 -12

Detta är inte sant, för det står inte ett ord om arbetsmarknadens parter i avtalets artiklar, vilket åerkoms till vid granskningen av innehållet i finanspakten. På sammanträdet med EU-nämnden den 27 januari hade alltså alliansregeringen majoritet tillsammans med socialdemokraterna. Miljöpartiet hade ställt villkoret för ett ja, att ett formellt undantag från euron som valuta skulle krävas, men hade inte fått gehör av alliansregeringen, och röstade nej. Vänsterpartiet röstade nej. SD ställde sig också på nej-sidan.

På det informella mötet med Europeiska rådet den 30 januari tog statsministern ställning för ett svenskt deltagande i finanspakten, medan Storbritannien och Tjeckien avstod av skäl som framgått ovan.

Som framgått av Medlemsinformation 2012-02-02 och Verksamhetsberättelse 2011/2012 på vår hemsida hemlighölls finanspakten på svenska för allmänheten ända till den 23 februari. På så vis undertrycktes den allmänna diskussionen, vilket är helt odemokratiskt.

2. Finanspaktens godkännande och legala verkan

Finanspakten är indelad i sex avdelningar och omfattar sexton artiklar (paragrafer). Som framgår av artikel 1 och 14 är den ”en finanspolitisk överenskommelse”, kallad fördrag, som ”ska ratificeras /godkännas/ av de fördragsslutande parterna i enlighet med deras respektive konstitutionella bestämmelser”. Riksdagsbeslut krävs åtminstone, så att frågan är ännu inte avgjord.

På regeringens hemsida www.regeringen.se stod i samband med mötet den 30 januari under rubriken ”Sverige kommer att ingå i finanspakt”:

”Sverige och 24 andra EU-länder har kommit överens om att inrätta en finanspakt. Det berättade statsminister Fredrik Reinfeldt vid en pressträff efter Europeiska rådets informella möte i måndagskväll. Regelverket har inrättats för de 17 Euro-länderna och har ingen legal verkan för Sveige. Men Sverige kommer ändå att få delta i de möten som ska hållas med de övriga länderna minst en gång per år, betonade Reinfeldt.”

Påståendet att avtalet inte har någon legal verkan för Sverige upprepade statsministern i Rapport den 2 mars – oemotsagd- efter mötet den 1 och 2 mars i Bryssel. Det hade varit på plats, att för sakens skull höra någon kritiker, t.ex. premiärminister David Cameron. Istället blev det propaganda som fick stå oemotsagd.

Det är missvisande att påstå, att en ratificerad finanspakt inte har någon legal verkan för Sverige, för den innebär enligt artikel 14.5 att samma dag som Sverige ansluer sig till euron som valuta /”upphäver undantaget”/ ska hela regelverket tillämpas på Sverige. Sverige blir på så sätt uppbunden i förväg. ”...ska det här fördraget – när den berörda fördragsslutande parten har ratificerat det här fördraget - tillämpas från och med den dag då beslutet om upphävande av detta undanag får verkan,”

Den återstående sista satsen i artikel 14.5 öppnar också för möjligheten att ” den berörda fördragsslutande parten förklarar sin avsikt att vid en tidigare tidpunkt vara bunden av alla eller delar av bestämmelserna i avdelningarna III och IV i det här fördraget.”

En svensk anslutning till finanspakten står därför i strid med förutsättningarna för folkomröstningen 1994 om EU-medlemskapet där finanspolitiken framgent skall hållas utanför. Det är fåga om en uppbundning av Sveriges handlingsfrihet och på så vis har finanspakten en legal verkan för Sverige. Man skulle kunna säga som Håkan Juholt att finanspakten är en smygväg, en bakväg in i eurosamarbetet.

I ett senare avsnitt går igenom hur handlingsfriheten inskränks och hur olämpligt det är.

3. Finanspaktens förenlighet med förhållande till unionsrätten- Tysklands förbundskansler och Frankrikes president i förarsätet

I artikel 2 sägs att finanspakten ska tillämpas och tolkas i överensstämmelse med EU:s fördrag. Den ska tillämpas i den mån den är förenlig med fördragen och unionsrätten. Den ”får inte inkräkta på unionens befogenhet att agera på den ekonomiska unionens område.”

Det här är speciellt intressant när det gäller artiklarna 12 – 13 om ” Styrning av euroområdet” i finanspakten i jämförelse med artikel 136 – 138 i kap. 4 ” Särskilda bestämmelser för de medlemsstater som har euron som valuta” i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt (EUF). Se Sieps, Lissabonfördraget Konsoliderad version av EU:s fördrag 11 december 2007, s 99f

Där anges i artikel 136 EUF, att besluten fattas av rådet med ministrarna från samtliga medlemsländer, men ” får endast de rådsmedlemmar delta i omröstningen som företräder medlemsstater som har euron som valuta”. I artikel 137 sägs: ” Närmare bestämmelser för möten mellan ministrar i de medlemsstater som har euron som valuta ska fastställas i ett protokoll om eurogruppen.” Av protokollet framgår att den enda befogenheten eurogruppen har, är att utse en ordförande. Se en utförlig redogörelse i Medlemsinformation 2011-09-01. Det är alltså rådet som fattar besluten eller i förekommande fall enligt fördragen Europiska rådet / EU:s stats- och regeringschefer/.

I finanspaktens avdelning IV, Samordning av den ekonomiska politiken samt konvergens, artikel 10 uttrycks detta minst sagt svävande: ” I enlighet med kraven i de fördrag på vilka Europeiska unionen grundas är de fördragsslutande parterna redo att, närhelst så är lämpligt och nödvändigt, aktivt använda särskilda åtgärder för de medlemsstater som har euron som valuta enligt 136 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt....”.

Vad siktet är inställt på är att lyfta fram stats-och regeringscheferna i de fördragsslutande parter som har euron som valuta, men som inte är någon EU-institution och inte har några som helst befogenheter enligt EU:s fördrag. I finanspaktens avdelning V Styrning av euroområdet, artikel 12.1 lyfts eurostats-och euroregeringscheferna upp på följande sätt.

” 1. Stats- och regeringscheferna i de fördragsslutande parter som har euron som valuta ska hålla informella sammanträden vid eurotoppmöten, tillsammans med Europeiska kommissionens ordförande.

Europeiska centralbankens ordförande ska inbjudas att delta i dessa möten.

Eurotoppmötets ordförande ska utses med enkel majoritet av stats- och regeringscheferna i de fördragsslutande parter som har euron som valuta samtidigt som Europeiska rådet utser sin ordförande och för samma mandatperiod.”

Observera att på så sätt byggs en parallell organisation upp till Europeiska rådet, men ” den ska tillämpas i den mån det är förenligt med fördragen och unionsrätten och ”den får inte inkräkta på unionens befogenhet att agera på den ekonomiska unionens område.”

I finanspaktens artikel 12.1 står alltså, att eurostats- och euroregeringscheferna ska hålla informella sammanträden vid eurotoppmöten. Det betyder, att vid dessa informella sammanträden ska inte besluten som omfattas av artikel 136 fattas, utan de ska fortfarande fattas av rådet enligt fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Det är viktigt att framhålla. Från regeringens företrädare har man beklagat sig för att EU håller på att glida isär, men ratificerar man finanspakten, blir den processen stadfäst, vilket inte är speciellt konsekvent.

Eurotoppmötets ordförande ska utses samtidigt som Europeiska rådet utser sin ordförande och för samma period. Då kan en Angela Merkel eller en Nicolas Sarkozy få sin eftertraktade kröning. När det gäller artikel 12.4 kolliderar den med artikel 137 EUF och dithörande protokoll om eurogruppen och då gäller artikel 2.2 ” Detta fördrag ska tillämpas i den mån det är förenligt med de

fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och med Europeiska unionens rätt. Det får inte inkräkta på unionens befogenhet att agera på den ekonomiska unionens område.”

Artikel 137 EUF lyder nämligen:

” Närmare bestämmelser för möten mellan ministrar i de medlemsstater som har euron som valuta ska fastställas i ett protokoll om eurogruppen.”

”Protokoll om eurogruppen

De höga fördragsslutande parterna,

.....

HAR ENATS OM följande bestämmelser, som ska fogas till fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt

Artikel 1

Ministrarna från de medlemsstater som har euron som valuta ska hålla informella sammanträden. Dessa ska äga rum vid behov för att diskutera frågor förknippade med de särskilda ansvar som de delar när det gäller den gemensamma valutan. Kommissionen ska delta i sammanträdena. Europeiska centralbanken ska inbjudas att delta i dessa sammanträden, som ska förberedas av företrädare för finansministrarna från de medlemmar som har euron som valuta och kommissionen.

Artikel 2

Ministrarna från de medlemsstater som har euron som valuta ska med en majoritet av dessa medlemsstater välja en ordförande för två och ett halvt år”.

Finanspaktens artikel 12.4 om eurogruppen lyder;

” Eurogruppen ska vara det organ som ska ha i uppgift att förbereda och följa upp eurotoppmötena och dess ordförande kan inbjudas att delta i sådana möten för detta ändamål.”

Bestämmelserna om eurogruppen i finanspaktens artikel 12.4 står alltså i strid med artikel 137 EUF och protokollet om eurogruppen och är således inte giltigt ens enligt finanspaktens artikel 2.2 .

4.Vilket stöd finns i EU:s fördrag för utnyttjande av EU:s institutioner vid sidan av EU?

I finanspakten, som är ett mellanstatligt avtal utanför EU och alltså inte någon del av EU:s fördrag och unionsrätt, ges uppgifter för EU:s institutioner och frågan är vilket stöd finns för dem i EU:s fördrag. Det gäller exempelvis Europeiska kommissionen enligt t.ex. artikel 3 och 8 och EU-domstolen enligt artikel 8.

EU har satt Lissabonfördraget i verket den 1 december 2009 utan att de tillförda protokollen för Irland och Tjeckien – som ska vara integrerade delar av helheten ” Lissabonfördraget”- ratificerats av övriga EU-länder, vilket är ett brott mot folkrätten, som kräver enhälligt godkännande av en likalydande text. Se bl.a. medlemsinformation 2011-09-01. Den här framställningen bygger dock på Sieps, Lissabonfördraget Konsoliderad version av EU:s fördrag 11 december 2007.

4.1 Unionsdomstolen

I Lissabonfördraget finns bestämmelser om unionsdomstolen både i unionsfördraget (EU) och i fördraget om europeiska unionens funktionssätt (EUF).

I den förstnämnda regleras unionsdomstolen av artikel 13 och 19 EU, se ” Lissabonfördraget”, s 13 resp 18 och i det andra fördraget av artiklarna 251- 281 EUF, a.a., s 150 f.

Det finns en artikel som har någon relevans, nämligen artikel 273 EUF som lyder: ” Europeiska unionens domstol ska vara behörig att avgöra varje tvist mellan medlemsstater som berör ämnesområden som regleras i fördragen, om tvister hänskjuts till domstolen enligt ett särskilt avtal mellan parterna.” Det rör sig om ett ämnesområde som regleras i fördragen, men på ett annorlunda sätt i ifrågavarande mellanstatliga avtal. I finanspaktens artikel 8.3, s 17 hänvisas också till den: ” Denna artikel utgör ett särskilt avtal mellan de fördragsslutande parterna i den mening som avses i artikel 273 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt.”

Men i finanspaktens artikel 8 försöker man hävda att artikel 260 EUF är tillämplig beträffande EU-domstolens behörighet att vid underlåtelse att efterkomma dess dom kunna förlägga ifrågavarande stat ett standardbelopp eller ett vite.

Men artikel 260 EUF gäller skyldigheter enligt fördragen inte skyldigheter utöver dessa:

” 1. Om Europeiska unionens domstol finner att en medlemsstat har underlåtit att uppfylla en skyldighet enligt fördragen, ska denna stat vidta de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom.

2. Om kommissionen anser att den berörda medlemsstaten inte har vidtagit de åtgärder som krävs för att följa domstolens dom, får kommissionen, efter att ha gett staten tillfälle att framföra sina synpunkter, väcka talan vid Europeiska unionens domstol. Därvid ska kommissionen ange det standardbelopp eller det vite som den med hänsyn till omständigheterna anser det lämpligt att den berörda medlemsstaten ska betala.

Om domstolen finner att den berörda medlemsstaten har underlåtit att efterkomma dess dom, kan den förelägga staten att betala ett standardbelopp eller ett vite.

...”

Artikel 260 EUF är alltså inte tillämplig. Men finanspakten påstår så i sin artikel 8.2:

”Om en fördragsslutande part på grundval av sin egen eller Europeiska kommissionens bedömning anser att en fördragsslutande part inte har vidtagit de åtgärder som krävs för att följa en i punkt 1 avsedd dom från domstolen kan den väcka talan i detta ärende vid domstolen och kräva att ekonomiska sanktioner ska föreläggas i enlighet med de kriterier som Europeiska kommissionen fastställt inom ramen för artikel 260 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt...”

4.2 Europeiska kommissionen

I Lissabonfördraget finns bestämmelser om kommissionen i båda fördragen. I unionsfördraget regleras kommissionen av artikel 13 och 17, a.a., s 13 resp 16 f och i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt av artikel 244 – 250, a.a., s 148 f. Bestämmelser med anknytning till kommissionen finns också i samband med övriga EU- institutioner.

I båda fördragen finns för kommissionen ingen motsvarighet till artikel 273 för unionsdomstolen innebärande någon uppgift för EU-institutionen beträffande medlemsstater som har ett särskilt avtal. Därför saknas stöd för inlämnande av kommissionen för uppgifter utöver unionsrätten i finanspakten beträffande t.ex. artikel 3, 8 och 12.

5. Sveriges tillträde till euroländernas toppmöten om finanspakten

I finanspaktens avdelning V ” Styrning av euroområdet” framgår, att stats- och regeringscheferna i de fördragsslutande parter som har euron som valuta ska hålla informella sammanträden vid eurotoppmöten,...” och att vid dessa informella toppmöten ska stats- och regeringscheferna i de

fördragsslutande parter som inte har euron som valuta och som har ratificerat detta fördrag delta i vissa av eurotoppmötets diskussioner, när så är lämpligt och åtminstone en gång per år, vilket framgår av artikel 12, 3 som återges här.

” 3 Stats- och regeringscheferna i de fördragsslutande parter som inte har euron som valuta och som har ratificerat detta fördrag ska delta i eurotoppmötets diskussioner om fördragsslutande parter konkurrenskraft, förändringen av euroområdet övergripande struktur och de grundläggande regler som kommer att tillämpas på denna i framtiden jämte, när så är lämpligt och åtminstone en gång per år, i diskussioner om särskilda frågor angående genomförandet av detta fördrag om stabilitet, samordning och styrning inom Ekonomiska och monetära unionen.”

För det första ska det observeras, att mötena vid eurotoppmötena är informella i högsta grad när det gäller ” förändringen av euroområdet övergripande arkitektur och de grundläggande regler som kommer att tillämpas på denna i framtiden” som är frågor som hör till EU:s behörighetsområde, och ska diskuteras i rådet (med samtliga ministrar) och Europiska rådet samt, i nödvändiga fall, vara föremål fördragsändringar. Om Sverige beslutar sig att ställa sig fri från finanspakten, kommer såväl Sverige som Storbritannien och Tjeckien ändå med i diskussionerna innan frågorna avgörs.

För det andra finns ingen garanti för närvarorätt på alla möten för Sverige och villkoret, ” när så är lämpligt och åtminstone en gång per år” är ju en klar begränsning i slutet av artikel 12.3.

Slutsatsen, är att ett svenskt accepterande av finanspakten medför bara ett mycket begränsat deltagande i diskussioner som i större frågor ändå kommer att föras i EU-sammanhang där Sverige under alla omständigheter är med. Därför är det begränsade deltagandet i diskussioner på finanspaktens möten för Sverige inget egentligt skäl för svenskt deltagande i finanspakten. Knappast kan hävdas, att socialdemokraternas villkor att ” Sverige måste ha tillträde till euroländernas toppmöten där finanspakten behandlas,” har uppfyllts.

6. Unionsrätten, finanspakten och överstatlig inblandning i den nationella lönebildningen

Det tredje villkoret för socialdemokraternas uppslutning kring finanspakten är, som tidigare sagts: ” Det måste finnas tydlig respekt för arbetsmarknadens parter i avtalet.” DN 27/1-12
I detta avsnitt behandlas den nationella lönebildningen contra överstatlig inblandning.

6.1 Unionsrätten och den överstatliga inblandningen i den nationella lönebildningen

I medlemsinformation 2011-04-14 på vår hemsida behandlas i avsnitt 5 frågan: ” Finns legalt skydd för nationella lönemodeller i EU:s fördrag?” Frågan blev aktuell i samband med ett lagstiftningspaket bestående av sex lagstiftningsförslag på tre områden: förändring i stabilitetspakten, bevakning och korrigerande av ekonomiska obalanser samt ett ramverk för budgetsamordning. Frågan kom ytterligare i focus i samband med europapaketet som behandlades på Europeiska rådets möte den 24- 25 mars 2011.

Såväl europafacket som de fackliga organisationerna i Sverige LO, TCO och SACO har protesterat mot den överstatliga inblandningen i den nationella lönebildningen.

” 'Som förslaget nu ligger ges kommissionen möjlighet att uppdraga åt medlemsstaterna att korrigera lönenivåerna, en tanke vi bestämt avvisar.' Brev från LO-TCO-SACO inför EU-nämnden den 18 mars /2011/. De fackliga centralorganisationerna avvisade också europapakten och avslutade på följande sätt.

'Vi uppmanar riksdagen att i EU-nämnden ge regeringen till känna att de delar av förslagen som

riktar in sig på lönebildningen måste stoppas. Det är viktigt att försvara den självständiga lönebildningen i medlemsländerna.' ”

I samrådet med EU-nämnden den 23 mars 2011 påstod statsminister Fredrik Reinfeldt liksom vid ankomsten till Bryssel den 24 mars att artikel 152 i EU-fördraget ger garantier mot överstatlig inblandning i lönebildningen.

” I riksdagens EU-nämnd krävde oppositionspartierna att EU-ledarna ska garantera att besluten inte leder till inblandning i medlemsländernas lönepolitik. Statsminister Fredrik Reinfeldt svarade att garantierna redan finns och läste högt ur EU-fördraget för att visa det.

- Det här är inget som hotar den svenska modellen, sade Reinfeldt”, DN 24/3-11

” Bryssel, Fredrik Reinfeldt ser inga hot mot den svenska löne modellen och fackens förhandlingsrätt med de beslut som fattas på EU-toppmötet. Han tycker att oppositionens krav på juridiska garantier där EU lovar att inte lägga sig i lönefrågor är onödiga.

- Det finns redan ett legalt skydd för nationella löne modeller i EU:s fördrag. Då kan man inte begära ett skydd till, sade Reinfeldt när han anlände till torsdagskvällens toppmöte.” DN 25/3-11

I medlemsinformation 2011-05-19 sammanfattades analysen av unionsrätten och löne bildningen:

” Genomgången i avsnitt 5 av unionsrätten – som hänvisas till- ledde fram till följande:

’ Den slutsats som kan dras är, att det inte finns garantier i Lissabonfördraget mot överstatlig inblandning i nationell löne bildning och fackens förhandlingsrätt, ’ -tvärt emot statsministerns påstående att så skulle vara fallet.’ Statsministern gjorde inte ens en reservation för att det är EU-domstolen som tolkar fördraget vid en tvist, för då hade juridiska garantier framstått som behövliga med tanke på att EU-domstolen befäst överstatligheten med en rad antifackliga domar. Därför måste såväl paketet med sex lagstiftningsförslag som europluspakten studeras efter sina egna meriter.

EU-kommissionens sex lagstiftningsförslag för stärkt styrning behandlades i avsnitt 4, där det bl.a.framgår: ’Den nationella löne bildningen och den svenska modellen med centrala kollektivavtal och konflikträtt- som varit så framgångsrik och som kunnat ge lågavlönade särskilda löne påslag framförallt inom LO-kollektivet - är i fara. Skulle medlemsländerna tvingas att decentralisera alla kollektivavtalsförhandlingar, där facken är som svagast, blir utfallet för de flesta löntagare sämre och särskilda låglöne pottar ett minne blott.’ ”...

” EU-parlamentarikerna Olle Schmidt och Olle Ludvigsson har fått med sig parlamentets ekonomiutskott på ett ändringsförslag /till lagstiftningsförslagen/ att EU ’ ska respektera de kollektiva förhandlingarna mellan arbetsmarknadens parter i varje medlemsstat ’ som inte är någon garanti mot en överstatlig inblandning i den nationella löne bildningen av flera skäl som vi återkommer till.”

Slutsatsen i medlemsinformationen 2011-05-19 blev: ” Frånsett att den föreslagna formuleringen i EU-parlamentets ekonomiutskott inte är utformad som en garanti utan är likartad med formuleringen i artikel 152 EUF i Lissabonfördraget, kan inte en förordning, en EU-lag, ta över bestämmelserna i fördragen och EU-domstolens etablerade rättspraxis som tillsammans främst utgör unionsrätten efter Lissabonfördraget. Vad som krävs för en garanti är en fördragsändring. En protokollsbilaga behöver ratificeras, godkännas av samtliga medlemsländer med innebörd att den nationella löne bildningen inte ska vara föremål för några som helst inskränkningar eller förbehåll genom unionsrätten. Men det är inte troligt, att någon sådan enighet skulle kunna uppnås inom EU:s medlemsländer, varför problemet kvarstår.”

6.2 Det socialdemokratiska villkoret om tydlig respekt för arbetsmarknadens parter.

Det socialdemokratiska tredje villkoret för sin medverkan till finanspakten var: ” Det måste finnas tydlig respekt för arbetsmarknadens parter i avtalet.” DN 27/1-12. Det villkoret har likheter med formuleringen från EU-parlamentetets ekonomiutskott vad gäller den s.k. sexpacken och formuleringen i artikel 152 EUF. Om finanspakten skulle tillföras det villkoret och sedan bli en del av EU:s nya grundlag skulle följaktligen ingen garanti ha skapats mot överstatlig inblandning i den nationella lönebildningen.

Formuleringen är i sig inte heller utformad som en garanti. Men det hör till saken att något sådant villkor finns inte över huvud taget i finanspaktens 16 artiklar. Vad som står i ingressen till avtalet är inte förpliktande i sig och är inte heller formulerat som en garanti.

Slutsatsen är att det socialdemokratiska villkoret för stöd till finanspakten är inte uppfyllt.

6.3 Debattartikel 1 mars -12 av LO:s ordförande och förbundsordföranden om finanspakten och socialt protokoll contra svenskt undantag

Av artikel 16 framgår, att finanspakten innebär en förpliktelse att inom högst fem år efter ikraftträdandet på grundval av en utvärdering vidta nödvändiga åtgärder i syfte att införliva innehållet i EU:s fördrag.

” Inom högst fem år efter att detta fördrag har trätt i kraft ska på grundval av en utvärdering av erfarenheterna från dess genomförande nödvändiga åtgärder vidtas i enlighet med fördraget om Europeiska unionen och fördraget om Europeiska unionens funktionssätt i syfte att införliva innehållet i det här fördraget inom Europeiska unionens rättsliga ramar.” ,s 24

I en debattartikel i Svenska Dagbladet den 1 mars av LO:s ordförande Wanja Lundby-Wedin och förbundsordförandena framförs en kritik av finanspaktens innehåll, som återkoms till, och ett krav ställs på att ett socialt protokoll måste tillfogas om paktens ändå föreslås bli en del av EU:s fördrag i framtiden. Men det kravet ställdes inte som ett villkor för LO:s acceptans av finanspakten.

” Paktens regler bör därför inte föras in i EU:s fördrag. Om paktens ändå föreslås bli en del av fördraget i framtiden, måste ett socialt protokoll tillfogas.

Protokollet ska slå fast att fackliga rättigheter inte är underordnade ekonomiska friheter och att i händelse av konflikt ska de förstnämnda ha företräde. Utan detta protokoll kommer inte LO kunna acceptera en sådan fördragsändring.” SvD 1/3 -12

I en replik i Svenska Dagbladet den 5 mars av vänsterpartiets ordförande Jonas Sjöstedt och vice ordförande Ulla Andersson föreslås, att fördragsändringen av artikel 136 EUF om en inrättande av en stabiliseringsmekanism / se medlemsinformation 2011-04-14 /, som ska beslutas av riksdagen under våren, ska villkoras med införande av ett socialt protokoll, vilket socialdemokraterna och miljöpartiet inbjöds till.

Ett socialt protokoll blir en integrerad del av EU:s fördrag om det likalydande godkänns av samtliga medlemsländer. Innebörden ska vara, som tidigare redogjorts för, ” att den nationella lönebildningen inte ska vara föremål för några som helst inskränkningar eller förbehåll genom unionsrätten.” Men det är inte troligt, att någon sådan total enighet skulle kunna uppnås mellan de tjugosju medlemsländerna under överskådlig tid. Det är ett långsiktigt krav.

Lättare för alla att ratificera är ett särskilt protokoll med ett undantag för svensk arbetsrätt med

ifrågavarande innebörd. Ett gyllene tillfälle hade varit inför och vid ratificeringen av Lissabonfördraget, men då var det bara andra länder som drev igenom olika undantag.

I samband med ratificeringen av Kroatiens EU-medlemsskap ska resterande protokoll med de olika undantagen för Irland och Tjeckien som hör till Lissabonfördraget också godkännas av de 27 medlemsländerna. Se Medlemsinformation 2011-09-01, 2011-01-27, 2009-11-12 och 2009-10-15 på vår hemsida. Då är det tillfälle för Sverige att villkora sitt gokännande med införande av ett sådant undantag för svensk arbetsrätt genom ett av alla ratificerat särskilt protokoll.

7. Kritik av paktens finanspolitiska avtal

7.1 Den finanspolitiska överenskommelsen

Den finanspolitiska överenskommelsen i avdelning III, artiklarna 3-8 är exempel på bestämmelser som Sverige fritt från euron kan bli bunden av i ett senare skede, om Sverige ratificerar finanspakten och sedan ”förklarar sin avsikt att vid en tidigare tidpunkt vara bunden av alla eller delar av bestämmelserna i avdelningarna III och IV i det här fördraget” enligt artikel 14.5.

I artikel 3 införs nya överstatliga regler för de offentliga finanserna.

”1. De fördragsslutande parterna ska tillämpa de regler som anges i denna punkt utöver och utan det påverkar deras skyldigheter enligt Europeiska unionens rätt:

a) En fördragsslutande parts offentliga finanser ska vara i balans eller uppvisa överskott.

b) Regeln i led a ska anses vara respekterad om det årliga strukturella saldot i den offentliga sektorns finanser överensstämmer med det landspecifika medelfristiga målet enligt definitionen i den reviderade stabilitets- och tillväxtpakten med ett nedre gränsvärde för det strukturella underskottet på 0,5 % av bruttonationalprodukten till marknadspriser. ...” , s 11

Hänvisningen gäller förordningarna (EU) nr 1175/2011 och nr 1176/2011 av den 16 november 2011 om ändringar av förordningarna (EG) nr 1466/97 resp nr 1467/97.

Beräkningar av det årliga strukturella saldot i den offentliga sektorns finanser, dvs det årliga, konjunkturrensade saldot rensat för engångsåtgärder och tillfälliga åtgärder, är inte entydiga.

Enligt led d vid skuldsättning i den offentliga sektorn i procent av bruttonationalprodukten till marknadspriser som ”ligger väsentligt under 60 % och när risken iråga om de offentliga finansernas hållbarhet är låg får det nedre gränsvärdet för det medelfristiga mål som preciseras i led b högst motsvara ett strukturellt underskott på 1,0 % av bruttonationalprodukten till marknadspriser.” , s 11f

Vid betydande avvikelser från det medelfristiga målet eller från anpassningsbanan mot detta mål ska en korrigeringsmekanism utlösas som är grundad ”på gemensamma principer som ska föreslås av Europeiska kommissionen /! och som framför allt ska gälla de korrigerande åtgärdernas art, omfattning och tidsram, även under exceptionella omständigheter, samt vilken roll och vilket oberoende de institutioner ska ha som ansvarar för att på nationell nivå övervaka att de regler som anges i punkt 1 efterlevs. Korrigeringsmekanismen ska till fullo respektera de nationella parlamentens behörighet.” , s 12

I början av artikel 3.2 slås fast : ”De regler som anges i punkt 1 ska senast ett år efter det att detta fördrag träder i kraft få verkan i de fördragsslutande parternas nationella lagstiftning genom bindande och permanenta bestämmelser, helst på konstitutionell nivå, eller på annat sätt som garanterar att reglerna fullt ut respekteras och efterlevs under hela den nationella budgetprocessen.”,

Reglerna enligt artikel 3.2 genomdrivs enligt artikel 8 av EU-kommissionen, någon fördragsslutande part och EU-domstolen i flera steg.

”1. Europeiska unionen uppmanas att inom lämplig tid lägga fram en rapport till de fördragsslutande parterna om de bestämmelser som har antagits av var och en av dem för att uppfylla skyldigheterna i artikel 3.2 ” , s 16

Om kommissionen finner att en fördragsslutande part ”inte uppfyllt sina skyldigheter enligt artikel 3.2 kommer en eller flera fördragsslutande parter att väcka talan i ärendet vid Europeiska unionens domstol.” Oberoende av rapporten kan en sådan talan också väckas av en fördragsslutande part.

”2. Om en fördragsslutande part på grundval av sin egen eller Europeiska kommissionens bedömning anser att en annan fördragsslutande part inte har vidtagit de åtgärder som krävs för att följa en i punkt 1 avsedd dom från domstolen kan den väcka talan i detta ärende vid domstolen och kräva att ekonomiska sanktioner ska föreläggas i enlighet med de kriterier som Europeiska kommissionen fastställt inom ramen för artikel 260 i fördraget om Europeiska unionens funktionssätt. Om domstolen finner att den fördragsslutande parten i fråga inte har följt dess dom , kan den förelägga parten att betala ett standardbelopp eller ett vite, som ska vara anpassat till omständigheterna och som inte får överstiga 0,1 % av partens bruttonationalprodukt. Belopp som har ålagts en fördragsslutande part som har euron som valuta ska betalas till Europeiska stabilitetsmekanismen. I andra fall ska betalningarna gå till Europeiska unionens allmänna budget.” , s 16

7.2 Kritik av den finanspolitiska överenskommelsen

Huvudregeln enligt artikel 3.1.a ”En fördragsslutande parts offentliga finanser ska vara i balans eller uppvisa överskott.” är liksom bestämmelserna om det strukturella saldoto och korrigeringsmekanismen alltför rigida för att passa alla länder och alla situationer. Finanspakten är ensidigt inriktad på budgetdisciplin och åtstramningar, som leder till att tillväxt och sysselsättning hämmas. Det finns inte ett ord om en nödvändig omställning på grund av den negativa klimat- och miljöutvecklingen.

Professor Mats Persson ifrågasätter i en debattartikel en politisk pakt med böter och pekar på ett alternativ:

”Finns det då inget annat sätt att åstadkomma budgetdisciplin? Jo, marknadsmekanismen. Den innebär att om ett land skuldsätter sig alltför mycket stiger låneräntan. Marknaden dömer så att säga ut 'böter', utan omröstning och utan att stormakterna kan slippa undan.” SvD 24/12 -11

Mats Persson pekar på svagheter i en pakt med böter :

”Men egentligen är ett system med böter ganska konstigt. För det första är det svårt för ett land med betalningsproblem att betala böter. För det andra innebär det ett ingrepp i demokratin som kan skapa konflikter mellan folken och hota unionen. För det tredje finns det risk att systemet hindrar viktiga investeringar. När Sverige byggde upp sitt järnvägsnät under 1800-talet tog vi upp stora lån av det slag som nu kan bli förbjudna.” SvD 24/12 -11

Det är en väsentlig skillnad om underskottet i de offentliga finanserna och skuldsättningen beror på offentliga, produktiva investeringar i järnvägar eller på offentlig konsumtion för slösaktiga ändamål. Finanspakten gör ingen sådan åtskillnad, vilket är nödvändigt att göra i ett klimat- och

miljöperspektiv. Offentliga investeringar i järnvägar och nya terminaler för containertrafik på järnväg tillsammans med ytterst låga, om än några, avkastningskrav kan ge både billigare och säkrare person- och godstransporter och medverka till den nödvändiga omställningen av transporter av personer och gods från väg till järnväg. Om vi verkligen tänker på kommande generationer och jordens ekosystem, måste skattemedel satsas i investeringar för framtiden.

Carl-Johan Westerholm, vice ordförande i Uppfinnarkollegiet, f.d. vd i Företagarna och Svensk Handel, redogör i en debattartikel för utvecklingen av statsfinansiella regelverk i Sverige från mitten av 1800-talet och framåt och frågan om en åtskillnad gjordes mellan utgifter för konsumtion och investeringar. ”Maastrichtfördraget, som trädde i kraft 1993 som en grund för valutaunionen, hade fem konvergenskriterier. Bland annat får underskottet inte överskrida 3 procent av BNP och den konsoliderade offentliga bruttoskulden inte överstiga 60 procent av BNP.

Men är det bra att behandla utgifter för investeringar och konsumtion på samma sätt? I ett företag skulle ekonomichefen omedelbart få avgå, om hon inte förstod att investeringar som ökar värdet av den framtida förmögenheten ofta kan lånefinansieras, medan långvarig konsumtion på kredit leder till konkurs.

Dagens statsskulder i Europa och USA har inte byggts upp med framsynta investeringar. Att bevara goda statsfinanser i Sverige är viktigt, men att investera i bra järnvägar leder inte till statsbankrott.”
DN 25/1 -12

För att möta framtidens utmaningar behövs inte bara hänsynstagande till saldot för de offentliga finanserna och skuldsättningen i procent av BNP utan också till produktiva investeringar och tillväxt i ett perspektiv av en klimat- och miljöömställning. En åtskillnad måste göras mellan offentliga investeringar och konsumtion i detta perspektiv och en mycket mer flexibel och långsiktig finanspolitik behövs.

8. Avslutning

Avsnitten i början visar att med finanspakten fortsätter den rättsliga upplösningen i EU. Vad gäller finanspakten själv säger första meningen i artikel 2.2 det mesta: ”Detta fördrag ska tillämpas i den mån det är förenligt med de fördrag som ligger till grund för Europeiska unionen och med Europeiska unionens rätt.”, s 10

Finanspakten är till sitt innehåll för ensidig och rigid för både euroländer och länder fria från euron. Ett svenskt deltagande i finanspakten innebär en inskränkning av vår handlingsfrihet i framtiden. En överstatlig finanspolitik står i strid med förutsättningarna för folkomröstningen 1994 om EU-medlemskapet där det klargjordes att finanspolitiken skulle hållas utanför.

Därför bör riksdagen säga nej till finanspakten.

Kaj Lidén
ordf, Folkrörelsen Nej till EU – Botkyrka
www.nejtill.eu.se/botkyrka